

IVANA
PEROUTKOVÁ

Pletařka

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH SPLETENÝ
Z MILOSTNÉ TOUHY

motto

Pletařka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Ivana Peroutková

Pletařka – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Ivana Peroutková

PLETAŘKA

IVANA
PEROUTKOVÁ

Pletařka

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH SPLETENÝ
Z MILOSTNÉ TOUHY

motto

Rámeček a fotka

Padl mi do oka při nákupech – asi tři centimetry široký, z falešně pozlacených růžiček, určený pro formát devět krát čtrnáct centimetrů – a připomněl mi Benátky, protože tohle byla taková laciná nápodoba přepychu, krásy a nostalgie. Pomyslela jsem si, že by se do něj hodila víc černobílá fotka než barevná, podobně jako na benátských maskách vévodí zlatá, stříbrná a černá. Ale až doma mě napadlo, že bych do něj mohla vložit právě tuhle černobílou fotku, jednu z mých nejmilejších. Roky ležela ve velké krabici nahoře v patře, kde se mi hromadí krámy a nepoužívané věci. Ležela tam mezi spoustou dalších fotek, i když jsem právě tuhle už dávno chtěla vytáhnout a zasunout do nějakého rámečku. Pokaždé jsem na to zapomněla, nebylo to to nejdůležitější a nebyl žádný rámeček, který by mě k tomu přiměl. Až teď, ten jakoby benátský.

— - —

Jsme tam, uprostřed pozlacených růžiček: máma, táta a já – tříletá holčička. Mámě to hodně sluší. Je mladá, štíhlá a usmívá se. Za pravým uchem je vidět kousek pleteného copu, na levé ruce hodinky s úzkým páskem. V rozhaleném zapínacím svetříku s povytaženými rukávy, ve volných splývavých kalhotách ke kotníkům a v nízkých mokasínech má šmrnc. Oblečení sice upomíná na módu šedesátých let, ale stylově by zapadlo i do současnosti. Naopak táta působí v krátkém zapínacím a upnutém svetru s kapsičkami dost retro. Jak je vysoký – o hlavu vyšší než máma –, zdá se svetr ještě kratší. Jako by z něj táta vyrostl. Hluboký výstřih do písmene V odhaluje vyžehlený límec bílé košile. Kalhoty by mohly být tmavé manšestráky; končí u bílých ponožek v sandálech. Táta se taky usmívá, ale se zavřenou pusou. Ne tak zářivě jako máma, spíš potutelně; možná se nerad fotil. Oba se k sobě trochu naklánějí a táta objímá mámu pravou rukou kolem pasu, zatímco levou ruku má schovanou za zády. Mámina pravá ruka visí volně podél těla, levá jemně tiskne moje ramínko.

Já jsem tu ovšem největší parádnice. Tříletá světlovlasá holčička v kamaších, pleteném svetříku a s šátečkem uvázaným kolem krku, jenže všechno, co mám na sobě, se při focení nějak zkrabatilo a posunulo nakřivo. (Kromě bílých botiček.) Usmívám se. Vypadám šťastně, dokonce blaženě rošťácky. Všichni tři působíme jako šťastná rodina, šťastné uskupení před nízkou kamennou zídkou s mírným svahem hustě porostlým okrasnými zastřiženými keři. Na spodním

bílém okraji ještě zůstal napůl vyrytý, napůl čitelný
popisek modrou propiskou: *léto 1963 – Praha ZOO.*

— - —

Přibližně za tři roky po tomhle okamžiku, který při návštěvě zoo někdo zvětšil, táta umřel. I proto jsem nás tři chtěla mít v pozlacených růžičkách. A když si tu fotku teď už v novém rámečku prohlížím, někdy mě napadá, jestli bych mohla být jiná, kdyby žil. Jenže ta otázka je matoucí, protože se vlastně ptám sama na sebe. Ptám se: Jaká jsi byla? A proč jsi byla zrovna taková? Co bylo na začátku? Na co si vzpomeneš?

1.

První vzpomínka: Jsi malá šestiletá holčička a tvoje babička je žalostná. Ale nemá s kým sdílet žal, nemá nikoho, kdo by trpěl jako ona. Má tebe a Boha. Každou neděli jezdíte ráno do kostela, jednu stanici vlakem z vesnice do vesnice, protože ve vaší vesnici kostel není. Tam, v tom vzdáleném kostele, hrají varhany a babička spolu s ostatními povstane z lavice a zpívá. Její hlas se vznesení nad všechny hlasy, ona je sólistka, oni jsou sbor, a chvějivě rozjitřený soprán ve výškách přidává na síle, z babičky je vůdkyně chrámového zpěvu, osamělá vůdkyně, která na všechny pod sebou zapomene, sama stoupá k vrcholu, vlastně je trochu jako horolezkyně, která se nahoře ve výšce dotkne svého žalu.

Našedlý kostelík se zadní šikmou zdí a jedním malým kulatým zamřížovaným oknem připomíná pevnost. Stojí na návrší a zpátky na vlak se vracíte úvozovou cestou. Někdo pozdraví, někdo se k vám přidá, až se kousek před tratí utvoří hlouček a ten hlouček se zastaví. A právě toho se bojíš. Dívají se na tebe. Staré vráscité tváře soucitně povzdychávají. Pokyvují

hlavou. Snažíš se to vydržet. Nepolevit. Ubránit se. Ale vidíš, že ona, tvoje babička, je teď víc s nimi. Pak jedna z těch starých vráscitých tváří nahlas pronese: „Chudák holčička.“

A jindy: Je horký letní den. Na hřbitově nabere te vodu z úzké trubky s kohoutkem a sejdete s konví prostřední širokou cestou, skoro dole zabočíte doprava do vaší řady. Za nízkou hřbitovní zdí se vlní krajina a nad ní se klene modré nebe. On leží v rakvi dole pod zemí, ale ona ti říká, že teď je tam nahoře, že dohlédne až sem dolů, že vás vidí a že o vás ví, a ty přikývneš a čekáš, kdy se tiše chvějivě rozpláče.

Představuješ si, jak asi vypadá tam nahoře a jestli opravdu dohlédne. Jenže ty vidíš jenom modré nebe. Nejhlouběji dohlédneš do vzpomínek. Protože ona se tě ptá, a tak už víš, zjistila jsi, že je máš schované někde v hlavě. Tam uvidíš, že je klidný a hodný, čte ti pohádku, odnáší tě do postele, učí tě na černé tabulce bílou křídou počítat, že jedna plus jedna rovná se dvě. A ještě uvidíš světlý pruh, ty a hodně dalších lidí stojíte v noci na nějaké louce a díváte se do dálky na světlý pruh dole pod černým nebem. Nepamatuješ si, že bys slyšela slovo *oheň*, ani na nikoho, kdo by ti o tom první řekl. Ale víš, že to byl oheň po výbuchu a že tvůj tatínek vytahoval hořící lidi, až se sám popálil. Tvůj tatínek byl důlní inženýr a hrdina. A tak se odtamtud snažíš ještě něco vytáhnout, jako kouzelník z klobouku, z černé díry plné mihotajících se záblesků, a babička se na tebe dívá trpělivě a zároveň napjatě, vidíš její bolestné oči v barvě světlých pomněnek a cítíš lehce nakyslou vůni

jejího potu, vnímáš její teplé pracovité tělo, bolest a to neustálé chvění, kvůli tomu chvění by sis chtěla i něco vymyslet, ale netroufneš si lhát.

Večer ti čte příběhy ze Starého zákona. Ve dne tě učí poznávat kytky a brouky. Taky tě naučí plavat a jezdit na kole. Někdy ti vypráví, jak byla vychovatelkou ve Vídni a jak učila v zámku v Blatné dva hraběcí synky. Na chvilku se zasní a smutně se usměje: tam v Blatné prožila první lásku.

Ale teď, když u babičky celý rok bydlíš na malém nádraží, prodává dole v pokladně jízdenky nebo venku lepší štítky na vagony. Její manžel, tvůj děda, je plešatý, tvarohově bílý tlustoch, který si denně píchá inzulin. Je směšný a strašný a zároveň jako by nebyl. Leží na kanapi v rohu kuchyně, spí a chrápe, anebo se jen tak v trenýrkách s vyvaleným břichem courá kolem nádraží. Jednou jsi ho tajně pozorovala, jak vzadu v parčíku vedle nádražní budovy čurá na dětské pískoviště.

Babička si ho nevšímá, jen občas nahlas roztrpčeně zanádá, že je takový budižkničemu.

Všechno dělá sama. Ráno vstává brzy, zatopí v kamnech a zaběhne ke slepicím. Připraví ti snídani, a když ukusuješ chleba, honem ti rozčesává vlásky, abys stihla vlak, co tě poveze jednu stanici do školy v sousední vesnici. Vždycky tě bolí, jak ti nervózně a nešikovně plete copy, vždycky se nějaký tenký vlásek napne k prasknutí, až musíš nahlas syknout. Jenže toho si ona nevšímá a pobízí tě, ať rychle jíš. Pak pospícháte, běžíte ze schodů a přes malou nádražní halu k nástupišti. Jednou vám vlak ujede a ty se bojíš přijít

pozdě do školy, ale možná... možná se bojíš i babiččiny zloby, že za to můžeš ty, protože se loudáš se snídaní. (Víš přece, že někdy se zlobí na dědu, ale někdy mluví rozhořčeně i o komsi z nádraží.) Právě teď má v tváři tu našťvanou přísnost. Ale najednou se usměje a mávne rukou: „Ale co, aspoň se projdeme!“

Vyrazíte rázně, ve svižném tempu ujdete necelé tři kilometry, až minete dlouhou oprýskanou zeď vepřína, odkud se otevřenými okýnky ozývá chrochtání a s ním k vám pronikne nasládlý živočišný zápach, se smíchem ho nasajete a pak zahnete doprava a jste skoro u cíle.

Pohládí tě a usměje se: „Tak jsme to zvládli, vid’?“

A ty vidíš – zase to vidíš –, jak ji těší a dojíímá pohled na statečnou holčičku. To její *vždyť, vždyť, vždyť...* Vždyť v bolesti jsi pro ni ty jediná nevinná. Jsi dětství, dětská duše. Jsi jako naděje, o kterou pečuje a kterou vychovává. Jsi krev jejího syna, toho prostředního, nejmilovanějšího, nejlepšího a nejvzácnějšího.

Ale mýlí se. Už nejsi jenom dítě. Jsi i její nejvěrnější utěšitelka. Ani děda, ani strýcové a tety. Jsi průvodkyní jejího žalu, a ať už se stane cokoliv, ať na ni pak máma nadává, že to byla pokrytecká pánbíčkářka, a dokonce lakomá svině, i ty časem při každé její návštěvě víc a víc předstíráš, jak jsi ctnostná (hlavně že nekouříš!), v tomhle ji nezklaめš.

2.

První babička je tu pro tebe, zato druhá babička je k tobě chladná a cizí. Vlastně je asi opravdu cizí, protože se narodila někde daleko v Čechách, kde se mluvilo německy, takže česky mluví trochu legračně, někdy zkracuje samohlásky a sem tam splete pád. Bydlí v malém městě, nedaleko od vesnice, kam chodíš do školy, žije ve staré vile se zarostlou zpustlou zahradou. Když ji s první babičkou navštívíte, obvykle vejdete do velkého tmavého pokoje s knihovnou a klavírem. Je tu letité sofa a starožitná komoda, nad kterou visí kříž s Kristem. Druhá babička usedne za dlouhý stůl se zeleným sametovým ubrusem, na kterém leží knížky a časopisy, ale taky popelník plný vajglů. Hodně kouří, což první babička nesnáší, ale ty dvě hodiny, kdy tam jste, to vydrží. Nebo to spíš musí vydržet, jelikož druhá babička se kvůli ní neomezuje. Kouří, mluví tou legrační češtinou a přitom prožívá každé slovo; diví se, žasne, odmítá, často opakuje *ach*, chápe, nechápe, dojíká se, anebo najednou propukne v smích. A ty vidíš – zase to vidíš –, že tvoje první babička neví, co si s tím smíchem má počít. A taky neví, co si má počít

s ostatními divadelními prožitky: s naznačenými otázkami a extatickými zvoláními, s nečekanými střihy, s nevyzpytatelnými skoky od něčeho k něčemu. Ale snaží se držet linku, střízlivě a svědomitě něco dodat a poopravit, ukázat, že je to přece jenom jinak, že je to složitější, ale tím i zajímavější, pro ni určitě mnohem záživnější než tyhle teatrální výkřiky.

Pamatuješ si, že mluvily o Goethovi. Citovaly ho v němčině. Ale do němčiny přešly i tehdy, když nechtěly, abys jim rozuměla. Tuhle výhodu měly, protože první babička uměla německy výborně a druhá babička uměla německy líp než česky. Takže se stávalo, že někdy mluvily střídavě česky a německy; přímo před tebou nahlas přiznávaly, že mají tajnosti, o kterých ještě nesmíš vědět, a jako by je přitom ani nenapadlo, že můžeš pochopit, proč jim nemáš rozumět.

Dráždilo tě to.

Jak mohly být tak přezíravě hloupé?

Té druhé, cizí, by to bylo jedno, ale první babička, která ti s úsměvem dovolovala: „Jen jdi, jen se jdi proběhnout s kamarádkami...“, ta by asi nevěřila svým očím.

Jak nádhernou volnost zase cítíš, když utíkáš sama po vyprahlé úzké silničce! Jak je ti blaze s kamarádkami. Máš Irenu a Olinu a je tu ještě Pepan. Kdo si tohle vymyslel? Tajně kouříte na dvorku. A v poli si na vteřinu ukážete to, co se nesmí vidět. Vy, holčičky, si stáhnete kalhotky a Pepan červené trenýrky. Ale víc než Pepan Kaňka se ti líbí Zdeněk Šindler. Je trochu blázen a má tmavé hnědé oči. Nechce tě pustit domů,

dokud mu nedáš pusu. Už se ho začínáš bát. Ale naštěstí se objeví babička. A ty vidíš – zase to vidíš –, jak ji dojíká pohled na dětsky nevinnou, rozrušenou holčičku.

3.

Školní rok 1966/1967 byl poslední, kdy se v sobotu chodilo do školy. Nebo aspoň ve vesnici, kam jsi chodila do první třídy. V sobotu jste se neučili, zato vám ve školní jídelně, která byla kousek pod školou dole na rohu ulice, promítali filmy. Většinou válečné – sledovali jste rachotící tanky s namířenými děly a partyzány ukrývající se v lese. Ale nakonec ti nejvíc utkvělo černobílé *Trápení*. Měsíční noc s dívkou na černém cválajícím koni... S prchající dívkou, která toho koně miluje, a on miluje ji. Jenom ji! Dívku, holku, kterou se toužíš stát a kterou se i stáváš. Snění. Neskutečná krása. Vůbec si neuvědomuješ, že tvou hrdinku někdo hraje, a teprve za pár let si někde v časopise přečteš: vynikající Jorga Kotrbová v první významné dětské roli...

— - —

Dívat se na film – to bylo něco úžasného, fascinujícího, zázračného. S knížkami to bylo jinak. Z babiččiny knihovny si pamatuješ dvě: *Putování za švestkovou*

vůní Ludvíka Aškenazyho a *Pohádka o stromech a větru*, kterou napsal a ilustroval Ondřej Sekora. Ta první, docela tlustá, tě nebavila číst, ale ráda sis prohlížela barevné ilustrace Heleny Zmatlíkové. Tu druhou, útlou knížku s velkými obrázky a krátkým textem, sis zamilovala. Pro obrázky, pro její příběh, pro poznání. Jakmile zlý a bohatý statkář rozkáže vykácet topoly, nic nebrání mohutnému větru, aby přiletěl a vysušil studánku. Všechno se však napraví. Lidé, nebo možná děti (už si nepamatuješ), zasadí nové stromy a boháče potrestají, snad dokonce vyženou.

Nevěděla jsi, že existuje něco jako budovatelská literatura pro děti a že tahle knížka vyšla v SNDK (Státní nakladatelství dětské knihy) už v roce 1949, takže brzy po únoru 1948. Ale věděla jsi, že historie je plná temných krutostí. Nejen z války ve školní jídelně, ale ještě v tom dávnu: Kain zabije Ábela, lidé utonou při potopě světa, na slavnosti se přináší na podnose uříznutá hlava, silná ruka pozvedá miminko do vzduchu a už se chystá baculaté tělíčko rozpůlit – babiččino večerní čtení.

— - —

Asi o dva roky později, už jsi bydlela v Praze a četla jsi docela náruživě, ses jednoho večera přikutálela ke knihovně. Válely jste sudy, asi tři děti, ale ty další dvě už dávno někam zmizely (někam na dno klobouku). Stmívalo se. Zvedla ses z trávy a obešla neznámou budovu. Nevěděla jsi, co přesně znamená slovo *knihovna*

(neřekla sis kni-hovna?), ale uvnitř se svítilo, a když jsi vešla, ucítila jsi zatuchlou vůni starších knížek. Byly vyskládané v regálech všude kolem, skoro ke stropu, všude, kam ses podívala.

Úžasný objev, že existuje místo, kde se knížky nabízejí k půjčení, navíc zdarma a ještě jich je nekonečno. I kdyby se ti stalo něco hrozného, tahle radost nikdy neskončí. Ten večer jsi běžela pro mámin podpis na průkazku a rychle zpátky. Do zavírací hodiny zbývalo pár minut; vybrala sis *Indické pohádky*.

Taková slast ležet večer v posteli a číst si indickou pohádku!

A vůbec: číst!

Jak se jmenovala knížka s holčičkou, která zůstala sama na pustém ostrově? Vyrobila si sukýnku z listů a delfín ji vozil po moři, občas se s ní potopil, ale vždycky se včas vynořil, aby se mohla nadechnout.

Anebo Irčák Finn: skok na tepnu člověka, ale irský vlkodav se na poslední setinu vteřiny zarazí. Někde v australské buši? Nejdřív pozná zdivočelý pes pána, až pak pán psa. A jestli si vzpomínáš dobře, irčák místo pána zabije útočící divokou družku. Tak se rozhodne, tak mu zavelí srdce, koho si vybrat.

Pamatuješ se i na jeden dívčí románek Jany Červenkové: *Čtyřlístek pro štěstí*; ona je zamilovaná, on je cikán, pánovitý kluk, vzrušuje ji a zároveň mate, protože je k ní lhostejný, a ty, taky vzrušená a smutná, napjatě čteš, co bude dál...

Je zimní večer, maminka vedle v pokoji spí, ty jsi lítala venku a teď sedíš u psacího stolu a vášnivě čteš

další rozpadlou knížku. On tomu říká salát, ten, kdo tě zásobuje, spolužák a trochu blázen jako Zdeněk Šindler. Už podruhé propadl a ve třídě si hraje na kapitána Flynna ze Stevensonova *Ostrova pokladů*, kulhá a tváří se zlověstně, ovšem někdy ho popadne opravdový vztek a pak o přestávce zvedá lavice a hází je přes sebe a vy musíte honem opustit třídu. Je trochu blázen, ale nosí ti ty rozpadlé braky, protože je hltáš stejně jako on a protože se mu líbíš.

Zase se jdeš podívat do výlohy vašeho sídlištního knihkupectví, jestli tam nebude novinka od toho, kdo se jmenuje Foglar; *Chata v Jezerní kotlině* měla oranžovou obálku, následující *Když duben přichází* se ve výloze objeví v bledě žluté. Ohromná radost!

— - —

Ale to už předbíháš. Ještě je tu klavír. Nikdy si už nevzpomeň, proč jsi tak moc toužila hrát zrovna na klavír. Jedete s babičkou vlakem do sousedního města, kde bydlí tvoje druhá babička, ale tentokrát jdete do lidové školy umění, kde si tě vyzkoušejí. Opakuješ několik rytmických zatleskání, zazpíváš písničku, odpovíš na pár otázek. Tohle si pamatuješ matně. Zato si vybavuješ cvičení u Millerů. Chodíš k nim asi dvakrát týdně, do čisté a udržované vilky na konci úzké ulice. Ale obývací pokoj je ponurý a tmavý. Jsi v něm sama, sedíš u černého klavíru, vyfukáváš noty a bojuješ s neznámou vnitřní úzkostí. Proč ti nejde hrát s radostí? Jsi ve vzduchoprázdnu,

v ničem. Nejradši bys v tom ničem jenom tiše seděla, protože vyťukávat noty do toho ničeho je mnohem strašnější. Nejsi jenom opuštěná. Ty se bojíš. Díváš se na hodiny, kolik minut musíš ještě vydržet, a skrz okno pozoruješ pohupující se olistěné větve stromu. Čas se vleče. Jediná záchrana je v tom, že víš, že tam venku tohle nic pomine. A když už se čas posune a ty jsi schopná myslet, myslíš na smrt, na tatínkovu smrt a – na maminku. Pamatuješ si, jak spala, pořád jenom spala a mluvila blouznivě ze spaní. Ale když za tebou teď občas přijede, je radostná. A po prázdninách budete zase spolu. Budete žít v Praze a budete bydlet v novém bytě v paneláku!

4.

Líbí se ti bílé paneláky. Nejvíc v zimě, když na tiché sídliště přiletí rackové. Bílá a šedá v zimních tichu. Krouží a sem tam zaskřehotají jako někde nad skalami u moře. Líbí se ti nové hnědé linoleum a modrý umakart, výtah a balkon, všechno je nové a moderní. Líbí se ti tvůj nový pokojíček, ale ještě víc se ti líbí nový pokoj maminky.

Někdy k ní vejdeš, než odejdeš do školy. Zatažené závěsy halí pokoj do přítmí. Dveře na balkon jsou pootevřené a svěží ranní vzduch se mísí s teplou nasládlou vůní cigaret. Ona ještě spí, zachumlaná pod dekou na rozestlaném kanapi. Na stole před kanapem stojí psací stroj se zasunutým papírem a vedle leží další popsané papíry; je tu ještě popelník s nedopalky a hrnek s černým lógreem. Několik zmačkaných papírových koulí se válí pod stolem. Podíváš se na policovou stěnu, kde je tolik knížek a všelijakých hezkých věcí. Na magnetofon dole v rohu na podlaze a na magnetofonové pásky rozházené kolem něj. A to všechno dohromady je tak důvěrně intimní. Tohle je mamčin život, a je to život, který si kráší a vymýšlí podle sebe, podle

toho, co ty zatím neznáš, ale jednou to taky poznáš. Láká tě to a vzrušuje, když ráno stojíš v jejím pokoji, ale nemůžeš se zdržet, musíš jít do školy.

Teď už nejsi utěšitelka, fandíš jí, jsi fanoušek svojí maminky, která je hezká, radostná, chytrá a moderní. A – věříš jí. Víš, že chce, aby i tvůj život byl co nejkrásnější, aby vaše životy byly co nejkrásnější. Jako písničky z magnetofonu. Jako třeba Lady Bird, kterou zpívá Nancy Sinatrová s Lee Hazlewoodem:

*„Lady bird come on down
I am here waiting on the ground
Lady bird I'll treat you good
Ou, lady bird I wish you would
You lady bird
Pretty lady bird...“*

Jako tancování s touhle nádhernou písničkou. Jako prohlížení malých sešitků s nápisem *rms*, kde jsou fotky českých a cizích zpěváků a zpěvaček (Sandy Shaw tancuje bosa a Julie Driscoll má oči namalované jako upírka), kde jsou noty k písničkám a povídky nebo krátké divadelní hříčky, kterým sice skoro nerozumíš, ale ráda je čteš.

Maminka ti ukáže jeden scénář k pohádce a hned uslyšíš další neznámé slovo – *dialogy*. Musí se vymyslet, co si postavy budou povídat. A maminka to umí! Maminka bude psát scénáře! Ještě se neví o čem, ale snad už brzy.

I o tom se u vás doma mluví. Chodí k vám návštěvy a tobě se líbí být s dospělými. Povídat si s nimi. Poslouchat je. Je úžasné, o čem všem se dá přemýšlet,

co se dá objevovat, čemu se můžeš divit nebo smát. A jak je každý jiný, jak se liší, jak se každý různě obléká a mluví, a jak neustále přichází někdo nový, a někdo se zas už nikdy neobjeví. Ale proč vlastně ne? Jeden se ti hodně líbil, nosil volnou bílou košili s ohrnutými rukávy a vždycky tě něžně, a přitom pevně stiskl do náruče. Kam se zrovna ten poděl? Můžeš se zeptat? Zkusíš to, až budete s maminkou samy, až přijde ta pravá chvíle.

Vaše důvěrné chvíle. Maminka sedí v křesílku a plete, jehlice kmitají, očka se bleskově přehazují z jedné jehlice na druhou, tohle nikdy nepochopíš, ale je ti to jedno, protože pletení tě zatím vůbec neláká, jsi zvědavá na povídání, jsi napnutá, co se zase dozvíš, a když něčemu nerozumíš, maminka ti to vysvětlí, třeba ne úplně, ale řekne nějaké slovo, nějakou větu, která tě rozechvěje a ty si ji pak budeš opakovat a zkoumat, co v sobě ještě skrývá.

Dozvídáš se fantastické věci. Například že druhá babička, ta, která ti je pořád trochu cizí, je Němka, takže i tvoje maminka je po ní vlastně Němka, ale možná jenom napůl, protože tvoje maminka neví, kdo byl její tatínek. Ta cizí babička to nikdy nikomu neřekla, honem si někoho vzala, aby maminku neměla za svobodna, protože z toho by byla ostuda. Když byla tvoje mamina malá, mluvila německy a měla moc ráda svou německou babičku a německého dědečka. On hrál v kostele na varhany a doma vyřezával malou pilkou dřevěné betlémy. Byla to šťastná doba. Bydleli ve Varnsdorfu. Ale po válce se babička

s dědečkem museli vystěhovat do Německa, protože Německo prohrálo válku a Češi tu Němce v pohraničí už nechtěli. Ta cizí babička si zase honem vzala jednoho Čecha, aby tu mohla zůstat, a přestěhovala se s maminkou za ním, do města, kde bydlel. Tu starou vilu už znáš, tmavý pokoj s velkou knihovnou a klavírem, kde trůní stůl se zeleným sametovým ubrusem, a za oknem je vidět kousek zarostlé zpustlé zahrady. I druhého dědu trochu znáš, připadá ti zasmušilý, znáš i maminčina nevlastního bratra, trudnomyslného máničku, který ti hraje na klavír a zpívá nejkrásnější písničku Beatles: „*Michelle, ma belle...*“ Maminka ti vypráví, že se narodil o jedenáct let později než ona a všichni se z něj mohli zbláznit. Tety a strýcové z dědovy strany, všichni ho rozmazlovali. Ale tvojí mamince to zas tolik nevadilo, že byla sama, že na ni kašlali. Měla vlčáka Haryka, a když ji chtěl tvůj nevlastní děda za něco ztřískat, vlezla si k Harykovi do boudy. S Harykem se ráda toulala po kopcích za městem. A pak, když jí bylo patnáct, poznala na gymplu tvého tatínka.

Rozechvívá tě a blaží poslouchat slova o jejich velké lásce. Největší lásce na světě. Nikdo jiný takový už nebude. Ale tvoje maminka se při tom netváří žalostně jako první babička. Je to jako vaše společné tajemství z minulosti, dávná báj, kterou nikdo a nic nepřekoná, a přesto chcete, aby vaše životy byly co nejkrásnější.

A tak se jednou v důvěrné chvíli při pletení zeptáš, kde je ten s tou bílou košilí...

Maminka ti odpoví trochu rozpačitě, že odjel na Slovensko, že tam bude točit nějaký film.

A pak jednou odpoledne přijdeš ze školy, jsi v bytě sama a chceš si pustit nějakou písničku. Vybereš náhodně jeden kotouč, navineš tenkou hnědou pásku a otočíš knoflíky. Ale žádná hudba se neozve, jenom zvuky, něco klepne, něco spadne a potom uslyšíš maminčin smích a potom cizí mužský hlas, který říká: „Tak kde mám ty kalhoty...?“ A její hlas říká: „Nó, a jak já mám vědět, kde máš ty svoje kalhoty...“ A ty dál posloucháš, jak se mu jakoby rozverně a trochu opile posmívá, jak to všechno zároveň hraje, protože rozhovor tajně nahrává, a ty si to představuješ a jsi z toho docela paf a přitom tě napadá, že jsi to tušila, ale že sis myslela, že to bude ten s tou bílou košilí, ne tenhle a ne takhle. Z toho jsi nejvíc ohromená, že zrovna takhle!

5.

Kolik ti je? Deset? Je večer, nad chodníkem blikají neony – medvídkův modrý míček natřikrát vystoupá vzhůru a pak se rovnou vrátí do modrých pacek –, ale ještě výš nad celým Václavským náměstím je temné nebe. Dole kolem tebe dospělí někam krácejí. Docela tiše, jako by jejich kroky šuměly pod neonovými odlesky. Cítíš hříšnost velkoměsta. Rozechvívá tě a zároveň rozteskňuje. Co to je? Co to znamená? Nebe ti napoví: je to tvoje samota, ale i samota města, vaše společná opuštěnost. A ty si pomyslíš: co bude? Co se stane, až vyrosteš a poznáš tu skrytou vábivou hříšnost? Jaká pak bude samota? Anebo zmizí? Ale kam by zmizela? Kam by mohla zmizet?

— - —

Jednou týdně sem přijedeš autobusem číslo 138. Pod kinem Jalta je masna a za ní vede průchod do dvora. Když tím dvorem procházíš, pokaždé ucítíš nasládlý pach syrového masa. Do kanálku stékají pramínky krve a kolem ulepených skvrn postříkaných vodou

poletují mouchy. V otevřených dveřích někdy zahlédneš řezníky ve špinavých zástěrách. Určitě tam uvnitř sekají a porcují kusy masa, ty velké kusy, co visí vzadu za nimi na háku. Ale ty jdeš na klavír. Už nedokážeš rozeznat, jestli se ti žaludek svírá víc z pachu masa, anebo ze strachu. Zase jsi málo cvičila, ale snad... třeba... Proč ses ke klavíru vlastně vrátila, když se musíš nutit a u cvičení trpíš? Stoupáš po tmavých vrzajících schodech. V šeru a tichu starého domu. Ani tu nemájí záchody v bytech. Záchody jsou vlevo na chodbě. Oknem napravo se naposled podíváš dolů do dvora, na jeho křivolakou, popraskanou betonovou zem a na kanálek s pramínky krve. Jsou rozhodně horší věci než jedna neúspěšná hodina klavíru. Mohla bys být zabítá. Mohla bys zemřít!

— - —

Kdy jsi hodně šťastná? Když máš za sebou hodinu klavíru a v žákovské knížce je opět velká jednička s hvězdičkou. Ale nemyslíš si, že tvoje učitelka je hodná. Poprvé ti připomínala o něco mladší ježibabu. Malou, halasnou, vehementní ježibabu se zahnutým nosem v zámecké komůrce ověšené cingrlátky a vyzdobené červenými koberečky. Jako by neučila, ale čarovala. To jsi nedokázala ty. Její mocná magie způsobila, že jsi překonávala samu sebe, že ses nořila, že se tvoje tělíčko procítěně vlnilo nad klávesnicí.

„Výborně! Výborně!“

A tak ještě v opojení seběhneš po tmavém schodišti, proběhneš špinavým dvorem a jsi venku – na Václaváku. Teď si za odměnu dopřeješ buřta!

— - —

Sníh se třpytí. Stmívá se a ty stojíš u stánku a před sebou máš na pultíku tácek s opečeným voňavým buřtem, hořčicí a měkkým krajícem chleba s propečenou kůrkou. Všude se třpytí sníh. Celé náměstí se halí do bílého třpytu. I s nebem. Všechno se spojilo. Všechno se třpytivě bíle posvětilo. I tvůj buřtík ze zabitého prasete je posvěcený. Taková změna! Taková nádhera! To už není jenom opojení po hodině klavíru. To je víc. Mnohem víc. Ještě okamžik tiše žasneš, jako bys tušila, že až do toho buřtu kousneš, praskavý zvuk tuhle zázračnou posvátnost naruší. To se i stane. Ale nevadí. Vůbec to nevadí...

Jsi ještě malá, ale už dostatečně samostatná.

Malá holka.

Taková malá holka, jaká už nikdy nebudeš.

Ale to už tenkrát víš. Říkáš si, jak si budu sama sebe pamatovat, jak si budu pamatovat tenhle zimní večer, až budu velká? Snad neumřu. Určitě neumřu a jednou budu velká!

6.

Je ti asi jedenáct a toužíš po modrých džínách. Kolik bonů tenkrát mohly stát? Třicet? Padesát? Jedeš s kamarádkou, spolužačkou Martou tramvají do Vršovic, do stanice, která se jmenuje Krymská, a tam někde v té ulici má být Tuzex, obchod, kde mají džíny, a vy máte bony, abyste si je mohly koupit. Obě strašně toužíte po modrých džínách. Krymská vede z malého náměstíčka dolů z prudkého kopce, Tuzex je přibližně uprostřed a fronta se táhne až nahoru, skoro k tramvajové zastávce. Bojíte se, že na vás nezbydou. Konečně! Dostanete se dovnitř. Je to malý stísněný obchůdek plný nedočkavců, co se tlačí u pultu, a prodavačky ve spěchu vyrážejí: „Číslo?“ Neustále vytahují z regálů další a další modré džíny a házejí je na pult. Ach, jak jsou nádherné! A ta modrá v různých odstínech. Byla by hezčí světlá, nebo tmavší? Neznáte svoji velikost. Prodavačka ji v letu odhadne a vyhodí na pult dvoje džíny v hnědé barvě.

„Ale my chceme modrý!!!“

„Hnědý? Jenom tyhle hnědý???“

„Jak to, že nejsou modrý???“

Neštěstí. Ukrutné dilemma toužit po něčem, co se právě nabízí v jedinečné příležitosti, ale není to úplně ono. Jenže příště už možná nebude nic. Nakonec je koupíte a nesete si je domů v papírové tašce, vaše první džíny do mírného zvonu, ale – hnědé.

„Jsou hnědý jako hovno,“ prohodí zklamaně Marta.

V noci ve světle lampičky hnědá barva ztmavne téměř do fialova a leskne se. Dlouho si ji prohlížíš, až v úžasu učiníš velký objev, poznání, že džíny se nezmění a že jediné, co ti zbývá, pokud je nezavrheš, je začít milovat jejich nedokonalost: tu hnědou barvu.

Vzpomeň si: bylo to jako navzdory, jako bys hájila vaši lásku v nedokonalosti, protože i ty ses v těch džínách cítila nedokonalá. Náhražka za nenaplněný sen. Ale protože ses nechtěla litovat, nebo ty džíny nenávidět, a protože sis říkala, že ty džíny za to nemůžou, že za to můžeš ty, když sis vzala radši hnědou než nic, postupně ses docela nezáměrně, docela přirozeně dobrala k soucitu. To byla podstata vaší lásky.

Za dva roky se ošoupaly a ty jsi z nich vyrostla. Ale ještě dlouho ležely na dně skříně, nedokázala jsi je vyhodit. Na vaší lásce v nedokonalosti bylo něco výjimečného, tajně bolavého a přitom povznášejícího. Jenže dokonalost láká a přitahuje. Neumíš se na ni vykašlat. Když se před zrcadlem nakrucuješ v nových, dokonalých modrých džínách, jsi ze sebe unešená. Takhle se sama sobě opravdu líbíš. Takhle se budeš líbit i klukům. V těch hnědých to nešlo, ale v těch modrých to doslova propuká. Toužíš! Toužíš být svůdná!

7.

Kolik ti může být? Asi třináct? Skoro čtrnáct? Zase stojíš na tom malém náměstíčku ve Vršovicích. Byla jsi se svojí spolužačkou a nejlepší kamarádkou Lídou na nějakém filmu (z klobouku ho už taky nevytáhneš) v kině U Pilotů a teď se rozhodujete, kudy jít.

Vydáte se dolů Donskou ulicí. Obě v dokonalých modrých džínách. Poprchává. Je šero a teplo, kočičí hlavy se lesknou a vzduch voní jarem, jarní vláhou. Svěží, světlounce zelené lístky s kapkami deště se v soumraku třpytí. Zapálíte si cigaretu a pak vejдете do krásného rozlehlého parku. Nevzpomeneš si, jestli už víte, že se mu říká Grébovka. Jste tu poprvé a okouzleně vnímáte, jak tady chátrají staré památky. Jak to tu asi kdysi vypadalo? Nahoře nad svahem se ještě zvedá odrolená umělá jeskyně, ale z vodních kanálků zbyly jen rozbité vykotlané příkopy. Pomalu a nezadržitelně se sesouvá i dřevěný altánek s jemnými vyřezanými sloupky dole na svahu. Jen krásná dvoupatrová vila, která připomíná zámek, i když nemá věžičky, je opravená. Stal se z ní Dům pionýrů. I vy jste pionýrky, máte doma ve skříni červený šátek

a občas ho musíte vytáhnout. Třeba když stojíte hodinu na stráži u pomníčku padlých při výročí Pražského povstání. To je jedna z příležitostí ke svádění. K červenému šátku červená průhledná košile, dvě mouchy jednou ranou. Takhle se chováte k historii. Víte, že druhá světová válka byla strašná, že komunisti jsou pitomí a Rusáci od srpna 1968 nepřátelé, ale to je jenom jakýsi vzdálený okraj. Protože je vám čtrnáct a v parku voní jaro, rostou tu obrovské stromy a vy dvě se opíráte o jejich pevné silné kmeny, tajně kouříte a máte na sobě dokonale modré džíny.

Lída ti vypráví o Scarlett, svojí nejzamilovanější hrdince z *Jihu proti Severu*, obdivuje ji, překotně šepotá, jaká je Scarlett strašná potvora, ale tak krásná, smyslná, vášnivá a svůdná, a jak umí používat „ženský zbraně“, jak vždycky dosáhne toho, co chce...

Jenže ty se najednou nedokážeš přidat. Díváš se na zelené lístky s třpytivými kapkami deště a všechny věty o ženských zbraních ti znějí cize a skoro hloupě. Určitě trochu žárlíš, ale nemáš to v sobě jako ta Scarlett nebo Lída. Nesníš si o tom, jak chytře používáš ženské zbraně. Smyslná a svůdná ano, ale ne kalkulovat! Chce se ti velebení Scarlett zkazit. Vysmát se tomu. Vymanit se z toho. Ale co říct...? Chybí ti slova. Nevíš. O jaké lásce si vlastně sníš? O té vybájené? Jenže jaká ta vybájená byla opravdu?

Myslíš na mámu, která je právě zamilovaná. Jmenuje se Jindřich, pracuje v projektovém ústavu a je to první muž, který u vás bydlí. Je docela fajn a je s ním legrace. Ale už se párkrát pohádali. Už se křičelo:

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Pletařka.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.